

Waterleiding na 165 jaar vervangen

Het was Keizer Napoleon die er in 1811 bij het Amsterdamse stadsbestuur op aandrong te zorgen voor beter drinkwater in de stad. Decennia later waren het Engelsen die de eerste drinkwaterleiding aanlegden richting de hoofdstad. Diezelfde leiding zal dit jaar na 165 jaar trouwe dienst worden vervangen. In december 1853 werd de eerste drinkwaterleiding van Nederland in gebruik genomen. Anderhalf jaar eerder was The Dunewater Company begonnen met de aanleg van de 23 kilometer lange leiding. Het water, afkomstig uit de duinen onder Zandvoort, vond al meteen gretig aftrek. Op de eerste dag werden 4450 emmers water getapt en verkocht à 1 cent per emmer en later in de week werden er al 10.000 emmers verkocht. Sinds 1500 waren er al veel plannen bedacht om Amsterdam van schoon drinkwater te voorzien. Maar het bleef bij 'schoon' drinkwater uit de Vecht dat met boten werd aangevoerd. Dit was alleen betaalbaar voor de elite. In 1845 kwam de gepensioneerde genie-officier Christiaan Dirk Vaillant met het plan om water uit de duinen met waterleidingbuizen naar Amsterdam te transporteren. „Vaillant was een man met veel ideeën, maar hij had te maken met een overheid die er niet om zat te springen om heel veel geld uit te geven”, zegt Geurt Rombach van Waternet, tevens curator van het Drinkwatermuseum in Heemstede dat gevestigd is in een pompstation uit 1853. „Vaillant kreeg steun van schrijver Jacob van Lennep. Die probeerde zijn grachtengordelvrienden te enthousiasmeren om zo 2,5 miljoen gulden bij elkaar te krijgen. Maar dit liep uit op een teleurstelling. In mei 1851 gingen ze daarom naar Engeland. Daar wisten ze wat er mogelijk was (in Londen was al een waterleiding, red.) en hoe winstgevend een waterleiding kon zijn. The Dune Water Company - met Engelse

aandeelhouders en commissarissen - werd opgericht en kon aan de slag met 23 kilometer aan gietijzeren buizen uit Sheffield (met een diameter van 20 duimen), enkele stoommachines en voldoende cash. De aanleg van de 8850 buizen verliep sneller dan gedacht.”

Spinnenweb

Anno 2018 komt nog steeds tweede van het drinkwater uit de Amsterdamse Waterleidingduinen, zegt Henk Tijssens van Waternet. Het water wordt uit de lek gehaald, voorgezuiverd in Nieuwegein en vervolgens gefilterd in de duinen, waarna het zijn weg vindt naar de pompstations aan de Haarlemmermeeweg en de Amstelveenseweg. „Bij pompstation Weesperkarspel komt water binnen afkomstig uit de Bethunepolder. Vanuit deze drie stations wordt het water in het spinnenweb - dat het leidingnetwerk in Amsterdam is - gedrukt.”

Delen van de oudste waterleiding zijn in de loop der jaren al vervangen, maar de komende jaren wordt ook de laatste zeven kilometer buiten gebruik gesteld. In plaats daarvan komen er nieuwe leidingen. „We kopen nu 10.000 meter aan gietijzeren buizen”, zegt Tijssens. „Dit met de gedachte dat de drinkwaterleiding straks weer honderd jaar mee kan en ook de groei van Amsterdam aan kan.” Waar de Engelsen destijds met de hand - op een diepte van 1,60 meter - vijftig meter aan buizen per dag aanlegden, zal het nu minder snel gaan. Dit komt mede door de aanwezigheid van allerlei kabels in de grond. Bovendien is de drinkwaterleiding niet het enige dat wordt aangepakt, zo vertelt Alexander de Baar, omgevingsmanager bij Rijkswaterstaat. Volgens hem zal er sprake zijn van een 'unieke samenwerking' tussen allerlei partijen, waaronder ook het waterschap Amstel, Gooi en Vecht en de gemeente Amsterdam.

Zo krijgt de N200 vanaf station Halfweg tot in Amsterdam een grondige opknapbeurt. „De dijk waarin de leiding ligt met daarboven de weg wordt opgehoogd.” De

oude drinkwaterleiding zal met schuimbeton worden gevuld om de structuur van de dijk niet aan te passen. De nieuwe drinkwaterleidingen komen onder het fietspad. Verder wordt een brug bij Sugar City vervangen, komt er een eco-passage en worden er bij Amsterdam Sloterdijk nieuwe fiets- en voetgangersbruggen gebouwd. Ook komt er een stadsweg met een groene middenberm. „Dit maakt de verdere ontwikkeling van Sloterdijk tot woon- en werkwijk mogelijk.”

Hemelwater

Voor de komst van de eerste drinkwaterleiding moesten veel mensen hun drinkwater uit de grachten halen. Rombach: „Er heerste bittere armoede onder tachtig à negentig procent van de bevolking en er was geen sociaal beleid, hooguit door de kerken. Er werden wel bakken neergezet waaruit hemelwater kon worden gehaald, maar daar kreeg je de vogelstront bij.” Wel probeerde de overheid de vervuiling van de grachten tegen te gaan. Rombach: „Er mocht vanaf 1413 geen straatveegsel en slachtafval in de grachten, de Amstel en 't IJ worden gegooid, op straffe van een boete. In 1811 kwam Napoleon op bezoek. Die zei dat er echt iets moest worden gedaan aan de kwaliteit van het water. Na de komst van de waterleiding waren er minder gevallen van cholera en tyfus. In 1866 heerste een cholera epidemie, waarbij Amsterdam relatief mild werd getroffen.”

Een emmer water mocht dan in het begin 'slechts' een cent kosten, ook dit was volgens Rombach niet voor

---

iedereen op te brengen. „Een gemiddeld gezin moest het in die tijd doen met 10 gulden in de week. Daar bleef niet veel van over. Dus veel mensen bleven water uit de grachten halen.”

The Dune Water Company was evenwel een groot succes. „De Engelsen hebben hier flink aan verdiend”, aldus Rombach, die hoopt een paar stukken waterleiding te kunnen bemachtigen voor het museum. In 1896 kocht de gemeente Amsterdam het bedrijf op. „Cartoonist Johan Braakensiek tekende destijds een aandeelhouder die juichend de raadszaal verliet.”

Roel van Leeuwen

Amsterdammers kregen water dankzij Engelsen

Het Drinkwatermuseum in Heemstede.

FOTO WATERNET

Het aanleggen van waterleidingen gebeurde vroeger nog met de hand.